

HELENA KNIFIĆ SCHAPS

**IN MEMORIAM SREĆKO BOŽIČEVIĆ
ČOVJEK VRHUNACA I JAMA**

Helena Knifić Schaps
ARH PROJEKT d.o.o. ZAGREB
Oboj 68
HR 10000 Zagreb
arhprojekt@inet.hr

UDK: 55-05 Božičević, S.
In memoriam
Ur.: 2016-12-05

Srećko Božičević rođen je 16. siječnja 1935. u Velikoj Trnovitici, umro je 15. ožujka 2015. u Zagrebu. Osnovnu školu i gimnaziju pohađao je u Zagrebu, diplomirao geologiju i geografiju, magistrirao i doktorirao 1985. iz područja speleologije te stekao dodatna znanja i vještine (samostalni palitelj mina u podzemlju, ronilac i drugo). U Geološkom zavodu Hrvatske, današnjem Institutu za geološka istraživanja, zaposlio se 1959., a 1999. završio svoj radni vijek.

Objavio je desetak knjiga i stotine stručnih i znanstvenih radova iz speleologije i hidrogeologije prevedenih na 35 jezika, posjetio i istraživao tisuće speleoloških objekata uključujući i jame Jazovke. Kao vrstan fotograf priredio je desetke samostalnih izložbi, bio član svih relevantnih planinarskih i speleoloških društava, Fotokluba Zagreb, urednik i član uredništava više stručnih glasila. Nositelj je brojnih planinarskih i speleoloških priznanja.

Državnu nagradu za životno djelo na području zaštite okoliša i prirode "Ivo Horvat" dobio je 2006. Njemu u čast, nova vrsta špiljskih kukaca koju je pronašao za istraživanja kaverni kasnijeg tunela Učka, nazvana je "Croatodirus bozicevici".

Gljučne riječi: hidrogeologija, speleologija, fotografija, terenska istraživanja, domoljublje, istinoljubivost

"Moja vodno-kamena biografija počinje u sredini prvoga mjeseca 1935. uz zaledene prozore učiteljskog stana u malenom selu Velikoj Trnovitici kraj Garešnice. Kad su me nakon prvog plača oprali toplom vodom iz dubokog školskog zdenca, ledene su sige visjele s krovova."

Tako u knjizi "Kamen i voda"¹ Srećko Božičević započinje opis svog "neravnog puta života" započetog tog ledenog 16. siječnja 1935. Rođen u

¹ S. BOŽIČEVIĆ, 2000, 161.

učiteljskoj obitelji, zarana seli u Zagreb, gdje pohađa osnovnu školu i gimnaziju. Roditeljska ga biblioteka od djetinjstva hrani ljubavlju prema domovini i čistoći materinjeg jezika, kao i znanjima iz kojih razvija trajnu ljubav prema ljepotama i tajnama prirode. Upisuje studij geologije i geografije, 1959. se zapošljava u tadašnjem Geološkom zavodu Hrvatske, današnjem Institutu za geološka istraživanja, gdje u grupi za hidrologiju i inženjersku geologiju svoj radni vijek završava 1999. kao hidrogeolog.

U Zagrebu se oženio, dobio dvije kćeri i unuke, selio s adrese na adresu. Tu je magistrirao i doktorirao 1985. iz područja speleologije, stekao dodatna znanja i vještine, kao na primjer zvanje samostalnog palitelja mina u podzemlju i ronioca. Sve mu je to trebalo i služilo u obilascima terena i terenskim istraživanjima, bilo kao pratilaca starijih kolega, asistenta ili samostalnog voditelja različitih stručnih skupina. Istražio je podzemlje cijele Jugoslavije, najviše naravno svoje voljene Hrvatske od, kako sam piše, "Istre do Dubrovnika, od Kutine do Palagruže"². Kao znanstvenik, speleolog i instruktor speleologije posjetio je i istražio više tisuća speleoloških objekata, a 2000. je njemu u čast nova vrsta špiljskih kukaca pronađena u kaverni kasnije izgrađenog tunela Učka, nazvana "Croatodirus bozicevici".³

Na svom dugom i aktivnom putu znanstvenika podzemlje je istraživao s nekoliko aspekata, pa tako i s aspekta jama bezdanki kao grobnica i kosturnica žrtava raznih režima. Pritom je uvijek težio činjenično baziranoj i mjerljivoj istini, bez političkih konotacija i zlorabe dostojanstva žrtava za dnevnopolitičke potrebe. Kao i inače, ni ovdje nije prezaao od poimeničnog javnog prozivanja, bez obzira na značaj i visinu položaja ili funkcije. Kako sam kaže, "kao znanstvenik uvijek sam se u toku svog rada i javne djelatnosti pridržavao ove Einsteinove misli: *Ne činite nikada ništa protivno savjesti, čak ako država to od vas traži.*"⁴

Preduga je lista Srećkovih aktivnosti u raznim interesnim područjima, uvijek vezanim za krš, bilo da se radi o planinama, vodi ili podzemlju. Kao da ga je cijeli život pokretala maksima *Tko jako želi – naći će* (M. Gorki).⁵

Kao planinar i speleolog, bio je član planinarske organizacije od 1950., speleološkog odsjeka PD "Željezničar" od 1951., jedan od osnivača i tajnik

² S. BOŽIČEVIĆ, 2000, 161.

³ S ponosom je vlastiti crtež kukca tiskao na svojoj posjetnici s adresom Depandanse Doma umirovljenika Maksimir, ali i s indignacijom uklonio, spoznajući da se takvo što u toj sredini percipira uz nerazumijevanje i čuđenje.

⁴ S. BOŽIČEVIĆ, 2009. (izvorni transkript)

⁵ S. BOŽIČEVIĆ, 1984, 34.

Sl. 1. Na vrhu Hajdučkih kukova kolovoza 1981. (S. Božičević prvi slijeva),
foto: Šime Balen

Speleološkog društva Hrvatske, osnivač i prvi pročelnik Speleološkog odsjeka PDS "Velebit" te voditelj prvog speleološkog tečaja u Ogulinu 1957. Uređivao je prve edukativne speleološke skripte "Osnovna znanja iz speleologije", bio dugogodišnji član uredništva "Naših planina", "Hrvatskog planinara", "Prirode", "Speleologa", pročelnik Komisije za speleologiju PSH te suradnik Komisije za krš JAZU i Znanstvenog savjeta za promet i ekologiju HAZU.

Objavio je desetak knjiga ("Kroz naše spilje i jame", "Kamen i voda", "Čovjek u podzemlju", "Kroz naše spilje i jame", "Jame (kao) grobnice", "Fenomen krš", dvije monografije o Plitvičkim jezerima i druge), potpisujući u svima tekstove, fotografije, crteže, uređivanje i dizajn. Stotine stručnih i znanstvenih radova iz speleologije i hidrogeologije objavio je u domaćim i stranim glasilima. Radovi su mu prevedeni na 35 stranih jezika, a knjiga o Plitvicama i na japanski.

Počasni je član Saveza speleologa Jugoslavije, Hrvatskog speleološkog društva, Hrvatskog geološkog društva, Hrvatskog ekološkog društva, Hrvatskog

prirodoslovnog društva te brojnih speleoloških društava i klubova. Nositelj je najviših planinarskih odličja i dobitnik tadašnje republičke nagrade za popularizaciju znanosti "Fran Tučan" (1987.). Državnu nagradu za životno djelo na području zaštite okoliša i prirode "Ivo Horvat" primio je 2006. Bio je član organizacijskih odbora hrvatskih speleoloških kongresa⁶ i aktivni sudionik četiriju svjetskih speleoloških kongresa.

Svoja je istraživanja zabilježio crtežima, tekstovima i fotografijom. Kao vrstan fotograf, član Fotokluba Zagreb od 1959., svojom je omiljenom Mamiyom snimio tisuće dijapozitiva i fotografija kako onoga što nam je svima bilo dostupno, tako i osobito podzemlja u svim njegovim emanacijama. Priredio je preko dvadeset samostalnih izložbi, a vjerojatno je zadnja (možda i stalni postav?) održana u hodnicima Depandanse Doma umirovljenika Maksimir. Ne vjerujem da je puno šticećenika povezaló jedinótenost i ljepotu motiva s tim tada već pogrbljenim čovjekom teška hoda, oštrog uma i velikog znanja, stalno u otvorenom sukobu s površnošću, osrednjošću i diletantizmom, u neprekidnoj borbi za istinu i pravdu.

Do samog kraja nastavljao je pisati stručne, znanstvene i popularne radove, izlagati fotografije, govoriti na svim vrstama stručnih, znanstvenih i drugih javnih skupova (kako sam kaže "za raznoliku publiku"), sve radi popularizacije i osvještavanja potrebe zaštite okoliša, posebno podzemlja i krša. Autentično svjedočenje i živu riječ u izravnom kontaktu suprotstavljao je suvremenim medijima digitalnog doba. Njima nije vjerovao. Sve podatke proizašle s interneta, posebno wikipedije, smatrao je "poluistinama". Pisana i živa riječ, crtež i fotografija – jedina su vjerodostojna svjedočanstva.

Ostavio je Srećko negdje "na Baniji" puno pisanog i neobjavljenog materijala. Zacijelo će mnogi budući doktori znanosti promovirati izučavajući njegovu ostavštinu, bez nužnosti terenskih istraživanja u neudobnosti podzemlja, a njihov će znanstveni doprinos biti primjereno valoriziran profesurama. Srećko je svoj radni vijek završio kao viši znanstveni suradnik.

Njegova vezanost za Senj i krš Velebita spojila ga je s profesorom Antom Glavičićem, velikim prijateljem i doživotnim suborcem za znanstvenu istinu. Sudjelovao je u skoro svim stručnim obilascima u organizaciji profesora Glavičića, neprestano se s njim nadopunjavajući i oštro polemizirajući u suprotstavljenim stavovima, što je nama mladima otvaralo obzore saznanja. Kao suradnik *Senjskog zbornika* bezrezervno je poticao istraživanja senjskog

⁶ Prvi je put kao predavač pozvan na Speleološki kongres u Poreč 2010.!

Sl. 2. Uz grob prijatelja, Senj travanj 2013., foto: H. Knifić Schaps

kraja unutar svake znanstvene discipline, doprinoseći i sam u područjima hidrogeologije i speleologije. U svom radu objavljenom u *Senjskom zborniku* povodom desete obljetnice smrti prijatelja – s kojim je dijelio sličnu sudbinu i kao znanstvenik, istraživač i čovjek – napisao je: "Kako sam kao i Ante bio *čovjek od knjige* u mojoj biblioteci do kraja mog radnog staža (početak 2000. godine) nalazili su se svi brojevi *Senjskog zbornika*. Tako je bilo negdje do kraja 2003. godine kada nam je s prozora muzejske sobe *otišao* i naš Ante. Najednom me i neočekivano zadesila nesreća i, uz status beskućnika, ostadoh bez knjiga, a pola stoljeća rada i znanstvenoga života izbrisano je krpom! Kada te život nauči da plivaš i protiv struje i da ti oslonac postane presušena travka ili sićušna grančica, hvataš se i pokušavaš se spasiti! Udahneš punim plućima i shvatiš da treba živjeti, i prihvatiš borbu. Ponos i vjera, da trebaš vjerovati u pravdu – isplati se!"⁷

Kad sam, pripremajući materijale za ovaj tekst, pregledavala osobnu arhivu, pod ruku mi je došao svezak *Senj I.* iz 1940., izdanje Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, edicija Hrvatski kulturni spomenici. Posveta kaže da je to "poklon iz ostavštine knjižnice mog oca", datirana 16. siječnja 2013. Uz kekse i sok za stolom prepunim knjiga njegova apartmana u Depandansi Doma umirovljenika Maksimir, nisam ni slutila da zapravo slavimo Srećkov sedamdeset osmi rođendan.

Na njegovu "zadnju poštu" u Dugom selu poslala sam naručeni papir i pribor za dovršavanje obećanog rada. Hvala i Sretan Božić, vidimo se u proljeće kad se malo pridignem. Rad nije dovršen, a saznanje o Srećkovoj smrti 15. ožujka 2015. došlo je iz novina, nakon ispraćaja u krugu obitelji i prijatelja. Saznanje o njegovu posljednjem počivalištu daje od njega prezreni internet: "Ispunjena je Srećkova želja i zamolba da se manji dio njegove urne (koja je posebno za to bila pripremljena u Krematoriju) unese u jedan od tri, od njega posebno odabrana, speleološka objekta u hrvatskom kršu."⁸

Istina ili "poluistina", zapitao bi sumnjičav Srećko? Nadam se samo da mu, u toj želji, drugi dio njegova prvog izbora nije ostao uskraćen.

Srećko se vratio u "hladan i tajanstven zagrljaj tame"⁹, trajno stegnut u mistične, njemu dobro znane dubine. Vrhunce je ostavio drugima.

⁷ S. BOŽIČEVIĆ, 201, 46-47 (izvorni transkript).

⁸ M. GARAŠIĆ, 2015.

⁹ S. BOŽIČEVIĆ, 2000, 161.

Izvori i literatura

- Srećko BOŽIČEVIĆ, *Kroz naše spilje i jame*, Mala znanstvena knjižnica Hrvatskoga prirodoslovnog društva, 2. izdanje, Zagreb, 1984. <http://library.foi.hr/zbirke/hpd/index.php?page=knjige> 18.11.2016.
- Srećko BOŽIČEVIĆ, *Kamen i voda*, Zagreb, 2000.
- Srećko BOŽIČEVIĆ, Jadovno i Šaranova jama: o žrtvama bez pijeteta, *Politički zatvorenik*, 208/209, 2009. <http://www.hdpz.htnet.hr/broj208/index208.html> 20.11.2016.
- Srećko BOŽIČEVIĆ, Tragom mog druženja s Antom Glavičićem, *Senjski zbornik*, 40, Senj, 2013, 41-50.
- Mladen GARAŠIĆ, In memoriam dr. sc. Srećko Božičević, *Hrvatski speleološki poslužitelj*, <http://speleologija.hr/arhiva/1219>, 04.11.2016.
- Mladen GARAŠIĆ, O dr. sc. Srećku Božičeviću, hrvatskom speleologu (1935.-2015.), *Zbornik sažetaka, Skup speleologa Hrvatske*, Ogulin 2015, Zagreb, 2015, 43,44. <http://speleologija.eu/repositorij/publikacije/Skup%202015%20Ogulin%20-%20knjiga%20sazetaka.pdf> 01.12.2016.
- http://www.mercataworld.com/srecko_bozicevic_biography.html 18.11.2016.
- Osobna prepiska i zabilješke

IN MEMORIAM SREĆKO BOŽIČEVIĆ
MAN OF THE PEAKS AND PITS

Summary

Srećko Božičević was born on 16th January 1935 in Velika Trnovitica, he died on 15th March 2015 in Zagreb. He attended primary school and grammar school in Zagreb, graduated in geology and geography, obtained his masters and doctorate degrees in 1985 in the field of speleology and acquired additional knowledge and skills (independent underground miner, diver). He was employed at the Geological Institute of Croatia, today the Institute for Geological Research in 1959, and finished his working life in 1999.

He published ten or so books and hundreds of professional and scientific papers from the fields of speleology and hydrogeology translated into 35 languages, visited and studied thousands of speleological structures including the Jazovka pit. As an excellent photographer he organised dozens of solo exhibitions, he was a member of all the relevant mountaineering and speleological associations, Foto Klub Zagreb, the editor and member of the editorial boards of many expert publications. He had many mountaineering and speleological acknowledgements.

He was given the 'Ivo Horvat' state award for his life's work in the field of environmental and nature protection in 2006. In his honour a new species of cave insect, which was found during the exploration of caverns of the later to be Učka tunnel, was named 'Croatochirus bozicevici'.

Keywords: Hydrogeology, speleology, photography, field investigations, patriotism, truthfulness